

Hemvändardagen den 3 juli 2018

Var- och närhelst man Gillets medlem möter, man mötet städse gillar. Detta kan tas som en god devis avseende verksamheten, synnerligast som den stundom, efter god tradition, vart tredje år plägar förläggas någon dag till beseende av diverse platser inom hemprovinsen (vari givetvis definitionsmässigt ingår Härjedalen, något som tyvärr än så länge inte kommit till konkret hemvändaruttryck).

Efter vanan skedde samling, vidpass klockan åtta f.m., å travbanan i stan, och hade knappt trettioalet deltagare infunnit sig för att bussledes ta del av vad dagen hade i sitt sköte, allt enligt vad å bl.a. datornätet utlagd information om dagens begivenheter gäve vid handen.

Färden inleddes längs riksväg 87, med ett första stopp i Lillsjöhögen, omtrent tre mil öster om stan. Lillsjöhögen ligger i Lits socken, vid Kråksjön. Mittemot byns föreningshus Furustrand invigdes 2011 en stavkyrka, vilken deltagarna nu, samtidigt med en paus för intag av kaffe eller annan dryck med bulle, bereddes tillfälle att ta i skärskådande, exteriört som interiört. Nota bene: ”invigd” antyder att stavkyrkan skulle tillhöra Svenska kyrkan. Det är dock inte fallet, utan ägs anläggningen av bygdegårdsföreningen Furustrand. – **Göte Falkman**, en av de två eller tre män som sammanlagt kom att lägga ned 6.000 timmar på bygget, agerade ciceron och berättade initierat om hela händelseförloppet vid kyrkans uppförande. Utanför densamma finns också en klockstapel (om bygget finns att på nätet läsa bl.a. en artikel i ÖP den 22 december 2012).

Härifrån reste sällskapet fram till Döda fallet i Ragunda socken. Här anslöt **Per Bergvall**, välkänd auktionist och i 25 år turistchef i Ragunda. Han visste berätta bl.a. följande.

I bygden hade sedan urminnes tider tre företeelser styrt tillvaron och varit de väsentligaste levnadsvillkoren, nämligen fisket, åkermarken och skogen. I den närbelägna Fors socken fanns bl.a. den välkända förordningen, vad fisk anbelangar, att ”Ej må mer än fem dagar per vecka lax serveras dräng”. Vid slutet av 1700-talet började virket få tilltagande ekonomisk betydelse som näringsfång. Ett stort aber var emellertid den dåvarande Storforsen (Gedungsen), med 28 meters fallhöjd; den försvårade i hög grad flottningen av timmer vidare ned mot kusten.

Så begynte tankar uppstå på att i forsen närliggande sandås till timmerflottningens underlättnad anlägga en kanal. En viss Jon Olofsson i Pålgård åtog sig arbetet härmed. Omsider anlätades Magnus Huss, sedermera känd som Vild-Hussen (1755-1797), för att mot 100 riksdalers ersättning fullborda företaget. Det resulterade den 6 juni 1796 i att vatten från den 2,5 mil långa och 4 km breda Ragundasjön bröt igenom angivna sandås. Vattenmassorna gick sedan inte att hejda, en 25 meter hög tsunamiliknandevåg uppstod, hela åsen brast, och efter några timmar återstod bara lerbotten av sjön och ett dött fall. De stora mängderna lera och slam som medföljde flodvågen avsattes sedermera i det delta som bildades vid Indalsälvens utlopp i Bottniska viken i Timrå, varefter numera en flyghamn är belägen. Märkligt nog gick under förloppet, som ägde rum nattetid, inget människoliv till spillo. Längre uppströms uppstod i stället ett nytt vattenfall, Hammarforsen.

De rättsliga efterspelen blev många och långa, det sista avslutades så sent som 1974. I Hammarstrand, som för övrigt ligger på den torrlagda sjöns botten, finns en staty av Vild-Hussen.

Den gode Bergvall lärde också deltagarna, och fick dem att allsångsmässigt instämma, i följande kväde om Vildhussen:

”En gång för länge sedan så levde
högt upp i Jämtland en märkliger man.
Vild var hans levnad,

vilt var hans lynne,
Vildhussen kallades även han.

För klappa er på att kom Hussen igång,
då blev det i backarna buller och bång.
Han ägde de nordiska dygderna,
med storsläggan for han i bygderna.

Länsman och drängen, som var på fiske
plötsligt i gyttjan på sjöbotten satt.
Hussen fick rätt. Det gick som han spådde:
Sjön den försvann på en enda natt.

Ty klappa er på att kom Hussen igång
då blev det i backarna buller och bång.
Han ägde de nordiska dygderna
med storsläggan for han i bygderna.”

Annat att här vid Döda fallet beskåda är teaterscenens vridbara åskådarläktare, den första i sitt slag i Sverige, invigd 1992, med plats för 380 personer.

Efter att ha gett deltagarna visst tidsmässigt utrymme att i någon mån kringströva delar av området kring Döda fallet (här finns flera kilometer av med trätrall iordningställda leder), ställdes kosan till den närbelägna Ragunda gamla kyrka.

Här finns till beskådande inte minst Kristian IV:s sköld, med dess danska riksvapen, från den tid då Jamtland tillhörde Norge, som i sin tur var danskt; Kristian IV levde 1577-1648, och var kung av Danmark-Norge från 1588.

I olika sammanhang har påtalats sköldens likhet med det sigill som pryder den nuvarande republikflaggan. Denna likhet består egentligen enbart i lejonet; större förlaga än så utgör inte Kristian IV:s vapensköld.

Om sigillet på Jamtlands flagga kan i stället utläsas följande å Jamtamots heimsia: ”Sigillet (vars äldsta relatering är till år 1274) visar två jamtar som håller upp skölden med *den norske løve*, d.v.s. lejonet. Noteras kan att skölden är okränt. På var sida står en bågsjutande jamt som riktar sin pil mot en ekorre. Symboliken i detta är att skatten till den norska kronan erlades i gråskinn, d.v.s. ekorreens vinterpäls. Texten runt sigillet är på latin och lyder i översättning: ’Sigillet åt allmogen i Jamtland’. Färgerna har lagts till i modern tid med utgångspunkt från en färglagd version av sigillet på en holländsk karta från 1600-talet. Sigillet användes från 1274 till 1570, då den danske kungen framtog jamtarna sigillet efter den svenska ockupationen av Jamtland åren 1564-70. Handlingar med sigillavtryck finns bevarade från 1303 till 1561. ”

Att i övrigt nämna om kyrkan, som delgavs, är bl.a. att den byggdes på 1400-talet. De från den katolska tiden överkalkade väggmålningarna såg dagens ljus igen på 1920-talet. Kyrkans al-

taruppsats från 1600-talet är gjord av Anders Olsson. En gammal inventarie är en S:t Ansgarsfigur från 1520-talet, och ett votivskepp från 1700-talet. Kyrkan har Jamtlands äldsta spelbara orgel. Carl Hofverberg gjorde porträttmålningarna. Något unikt är att korskranket finns kvar – enda motsvarigheten finns i Husaby i Västergötland.

Någon kalkugn eller suptall var inte till påseende, heller inte någon håggkåbbe, när sällskapet härefter ankom Ragunda hembygdsgård i Hammarstrand, en gammal länsmansgård efter Per Hoflin, byggd 1863. Här möttes gillesresenärerna i stället av tvenne hembygdsföreningens ledande personer, **Ann-Marie Viklund** och **Rut Sandström**, vilka för dagen som utsökt skaffning tillhandahöll grön ärtvälling med pepparrotsgrädda, ägghalva och ostsmörgås. Som taffelmusik framförde musikkapellet *Joel & Jesper & Jag* musikaliska divertissemanger.

Även här var meromnämnde Bergvall tillstädes. Han berättade utförligt och roande om tillkomsten av vad som sedermera blev den thailändska pagoden i Utanede, å Chulalongkorns väg, Fors socken, ävensom den roll häri han spelade, som dåtida kommunal turistchef på 1990-talet i Ragunda kommun. I någon korthet är historiken följande.

1897 besökte kung Chulalongkorn (Rama V), den allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm, detta efter en inbjudan från Oscar II. Tillsammans reste de till bl.a. Bispgården och färdades längs en grusväg till ångbåtsbryggan i Utanede f.v.b. Sundsvall. Den grusvägen kom sedermera att få namnet Kung Chulalongkorns väg.

Efter initiativ av en grupp thailändska dansare på besök i Sverige och bildandet av en kommitté för att uppföra en minnesbyggnad – detta var åren 1993 och 1994 -, avreste en delegation till Thailand och dess nationella Kulturcentrum, och vem deltog häri, om inte Per Bergvall? Jodå, men utan omsvep avslöjade han för Gillets deltagare att byggnadsplanerna var tämligen vaga, så även frågan om finansieringen. I själva verket var rentav kostnaderna för delegationens resa och uppehälle något av en oklar faktor. Emellertid visade det sig att i slutändan hotelldirektören i Bangkok bjöd på hela vistelsen.

Alltnog, hundra år efter Rama V:s visit påbörjades paviljongbyggnationen i Utanede, avslutades 1998 och invigdes 1999.

Om en helt annan eskapad än ovan nämnda delegationsresa till Thailand berättade, eller rättare sagt framsjög, därefter Per Bergvall en klassiker av Olle Norell, nämligen *Balladen om begravningsfirman bröderna Byström* och deras skjutsande av liket Gottfrid Holmlund från Sundsvall till Örnsköldsvik, varunder de såta bröderna fann för gott att inleda transporten med att å Knaust inta en färdsup eller två; vad därefter timade framgår av vistexten, här återgiven in extenso:

1. En Gottfrid Holmlund från Svedjeholmen han for till Sundsvall i en affär.
Men har var hjärtklen och bra nog gammal, så bäst han va där så låg han där.
Han for omkull där på kontorsgolvet, så nu har Holmlund falli ifrån.
Sa hon som ringde hem till fru Holmlund från Sundsvallsfirman Frisen & Son.

2. Och därav kom att Bröderna Byströms Begravningsbyrå i Örnsköldsvik,
for ner till Sundsvall att hemförlova en Gottfrid Holmlund per biltrafik.
En Enar själv det var han som körde och bror hans Halvard han följde med.
Dom svepte Holmlund hän in till kista det hade skett vad som skulle ske.

3. Men så kom tanken att mens man liks ändå är i Sundsvall för en gångs skull,
man borde rå sig en sväng på Knaust, en liten en så in't man vart full.
Så sa en Halvard till brorsan Enar som tyckte detta var riktigt tänkt.
Så dom parkera sin bil med kistan i vilken Holmlund va nedersänkt.

4. Snart satt två bröder från Örnsköldsvik på den fina krogen i Sundsvalls stad.
Och efter n stund mådde Enar bättre än varje mänska i Medelpad.
Men då sa Halvard; ”Nu får du ge dig du kan in’t feen ta in nå mer.
Ta den Genevern och mellanpilsnern du blir ju rattfull det är vad som sker.”

5. Men då sa storbrorsan Enar Byström som är finurlig och yrkesvan.
”Tror du polisen tänkt på att stoppa en svart n likbil på ljusa dan,
för å se å ifall han som körer har druckit sprit å int kan stå lull.
Nä tro mig Halvard i vårt yrke så är det riskfritt att köre full!”

6. ”Du är förfa’len”, så sa n Halvard. ”Men du har rätt vad jag kan förstå.”
Och sedan detta en stund begrundats, beställde bröderna svart Renault.
När den var svept av Begravningsbyrå Bröderna Byströms i Nordaskog,
gick innehavarna ut från Knaust, och bort till bilen med han som dog.

7. En Enar kände sig nu rätt plägad och körde därför i sakta fart,
igenom Sundsvall uti sin svartbil och solen sken, allt var ganska rart.
”Jag går mot döden vart jag än går”, så sjöng broder Halvard och bak hans rygg
låg gubben Holmlund uti sin kista nu in i döden så lugn och trygg.

8. Man körde E4:an norr mot Övik, och snart var bilen i Härnösand.
Och rak var vägen och ljus var dagen och man sjöng sånger på tu man hand.
Man kom till Skule i Skuleskogen, här vart det krokigt och här så slant
det plötsligt till på nåt vis för Enar som for av vägen och ut för n brant.

9. En volt slog bilen och kistan föll ut igenom bakdörren som for opp.
Kistlocket rasa och ut bland mjölkört och åkersenap for Holmlunds kropp.
Begravningsbyrån Bröderna Byström ramla ur likbilen även de.
Och slog sig sanslös. Sen kom polisen och döförklara dem alla tre.

10. På bårhusbacken på kyrkovallen stod gumman Holmlund med barn och måg.
I svarta kläder och dödyst väntan på Byströms Pontiac och snart så såg
man ekipaget sig sakta närma den lilla gruppen. Men vad var det?
Vid ratten satt ingen Enar Byström och ingen Halvard satt där breve.

11. När bilen stannade steg därut två poliser som gick med dyster min.
Och öppna dörra längst bak i bilen och där sågs Enar med brorsan sin.
På varsin sida om Holmlunds kista och att nog formen var ganska fin,
det framgick bland annat därutav att dom låg och snarka för full maskin.

12. Begravningsbyrån Bröderna Byström, Enars och Halvards i Örnsköldsvik,
av denna händelse erhöi knäcken och är sen den dagen sig inte lik.
Och får du se en begravningsbil som blir hejdad uppå en väg nån gång,
så är det bara för att polisen som lyfte armen hört denna sång.

Avslutningsvis upplyste Bergvall att den i Hammarstrands närhet på ett berg uppförda skylten med texten HAMMARSTRAND klår den i Los Angeles å berget Mount Lee välkända skylten HOLLYWOOD så till vida att den först nämnda har tolv bokstäver, mot den senares nio; däremot är Hollywoodskylten tolv meter hög, Hammarstrandsskylten åtta. – Givetvis torde Bergvall ha haft ett och annat finger med även i detta sammanhang. Enligt Wikipedia uppfördes skylten i samband med televisionsprogrammet *Allt för byn*, och invigdes 2007.

Men nu fann resenärerna, denna förunderligt varma och soliga julidag, efter att ha å det hjärtligaste avtackat ciceronen Per Bergvall, tiden mogen att fortsätta exkursen, närmast med siktet inställt på Borgvattnet, varest bussen – via Krokväg, Ammer, Färsån, Överammer och därefter längs vägen 344 passerande Selet och Boberg, alltjämt med Ammeråns dalgång till vänster, omsider ävenså efter avtaget på vägen mot Ramsele – i sinom tid framåt eftermiddagen nådde den riksbekanta prästgården.

Här vidtog husesyn av lokaliteterna och inte minst beskådades den berömda spökgungstolen, känd från det dåtida underhållningsprogrammet Hylands hörna i televisionen, någon tid ägd av Povel Ramel, men sedermera återbördad till prästgården, genom ingripande av den famöse lant-handlaren, auktionisten m.m., Erik Brännholm (vidare om honom, se nedan).

Om prästgården visste gillesmedlemmen **Anna Lundin** samt i Borgvattnet boende NN ... att berätta bl.a. följande.

1876 var gården, som är ett gammalt komministerboställe, färdigbyggd. 1945 kom Erik Lindgren hit. Det var under hans tid här som spökerierna blev mer allmänt uppmärksammade, i och med att han också synes ha haft förmågan att på ett notabelt sätt anteckna och torgföra sina upplevelser; sålunda hände sig bl.a. att han uppfattade ljud på övervåningen av inrullade gardiner, att någon drog en möbel över golvet (men där var ingen), och att någon kom och torkade av fötterna på bron, utan att någon kom. Allra mest bekant är dock kanske hans upplevelse av att ha satt sig i gungstolen, men att densamma gång på gång självant begynte gunga och mer eller mindre kastade av honom. Ifrågavarande möbel, inköpt av Johan Olof Vesterberg, övertogs av Erik Lindgren. 1948 flyttade så Lindgren till den nya prästgården.

Ytterligare kan nämnas (allt enligt datornätet) att spökerierna ingalunda inleddes först i och med Erik Lindgrens bosättning i den gamla prästgården:

- Komministern Nils Hedlund hade på 1920-talet en märklig upplevelse då tvätten av oförklarlig anledning revs ned;
- i början av 1930-talet såg komministern Rudolf Tängdén en gråklädd dam;
- komministern Otto Lindgren och hans fru hörde i slutet av 1930-talet steg i tamburen och musik från elementen, och
- stiftssekreteraren Inga Flodin såg i början av 1940-talet, under ”avsevärd tidrymd”, tre damer i en soffa i ”gråterskornas rum”.

Erik Lindgren var i sig måhända inte helt ointresserad av lite ockulta fenomen. Anna Lundin omtalade också – som en kuriositet – att han, när hon var barn, lät döpa hennes docka och troll. Han har även inskrivit sig i bygdehistoriken genom sin skildring av Vestvattentjuven, vilken berättelse kom att bli ett på trakten framfört bygdespel, med huvudrollen första gången spelad 1951 av Halvar Björk. Erik Lindgren levde 1907-1983. Han var präst i Borgvattnet 1945-1973. Hans gravsten står på en undanskymd plats i ett hörn å kyrkogården vid kyrkan – undanskymd på så sätt att en närbelägen gran med sina nedre grenar nästan helt skymmer och gömmer gravstenen.

Nästa anhalt blev Borgvattnets kyrka. På plats i kyrkan omtalade Anna Lundin bl.a. följande.

De första nybyggarna i Borgvattnet kom ungefär 1750. Borgvattnet blev eget kapellag 1781, och 1782 stod kyrkan klar. Det var kyrkobyggmästaren Pål Persson från Stugun som byggde kyr-

kan. Han lär ha begärt åtta plåtar för sitt arbete, men han fick fjorton, en väl så tung ersättning att känka på. Sedermera dröjde det till 1873 innan Borgvattnet blev egen socken, skild från Hamnerdal, och blev annex till Stugun.

Till ungefär 1935 förvarades i Borgvattnets kyrka bland andra inventarier också två ting av ganska makaber art: det ena en gammal gulvit dödskalle med svart skotthål i nacke och panna. Det andra var ett garnnystan i ett fodral av hopsömmade skinnbitar, gömt innanför dörrfodret i kyrkporten. Förmodligen var detta skinnklädda nystan en så kallad mjölkhare, bära eller ”puke”, som skulle bestå av ull från tre socknar, och hade till uppgift att på ägarens order osynligt rulla ur gård i gård och land och rike kring för att åt ägaren insamla detta livets goda, rikedom, must, mjölk och honung. Puken kunde förgöras endast genom att brännas med sju sorters ved i en fyrvägs korsning.

Dessa två bisarra ting, tillsammans med bygdesägnen om Västvattentjuven, vars historia så långt den kunnat uppdagas, var besynnerligt likt en pukes, inspirerade Lindgren att skriva *Ödemarksimpromtu*; således ett fantasistykke, ett ”impromtu” (som vanligtvis används i betydelsen improviserat musikstycke). Men det byggde på verklighetsunderlag.

Den som gått till eftervärlden som kanske mest känd från Borgvattnet är eljest handlarlegenden Erik Brännholm (1911-1996). Om honom har t.o.m. musikkapellet Bröderna Lindqvist på en vinylskiva med fyra låtar gjort en inspelning på två minuter och tjugo sekunder som heter just *Brännholm*, med musik och text av dragspelaren och kapellmästaren Gnesta-Kalle (skivan finns än i dag i lager till försäljning på *bun*, d.v.s. livsmedelsaffären, i Borgvattnet). Skivan synes ha kommit av trycket 1988.

Det kan vara skäl att här relatera något om vad just Gnesta-Kalle, d.v.s. Rune Edvin Kalle Gnestadius eller Rune Edvin Karlsson (1927-2010) på skivan har skrivit om handlaren och auktionisten Brännholm:

”--- Några personligheter har etsat sig fast i minnet och en av dem är Erik Brännholm i Borgvattnet i Jämtland. Som debuterade bakom affärskassan i Munkflohögens Kooperativa 1926. Varifrån får han sin energi att kämpa som egen företagare i en by med ca 150 bofasta. Att varje år locka turister i tusental till sommarmarknad, en spökande och en icke spökande prästgård samt tre egna affärer. Även många utländska besökare kommer eftersom spöken är internationellt intressanta. --- Jodå, visst ramlar det in slantar i Eriks kassor, men räknat i antalet timmar lär det nog vara en blygsam timplenning. Å regnar de’ på klockarn så stänker det på hela församlingen, vilket är värt att notera.

Från Östersund på en väg som blir allt smalare, husen färre och skogen tätare kommer man efter dryga 10 mil till en öppen plats med ca 4-5.000 marknadsbesökare. Från när och fjärran kommer det folk som köper alla tänkbara varor till årets pangpriser.

Å där står Erik Brännholm med ett godmodigt leende under specialkepsen: ’Välkomma, här är kaffebiljetter så ni får något i magen inna ni ska uppträda. Ta’ de’ lugnt, jag väntar på tre bussar från Sundsvall och två från Sollefteå. När dom kommit börjar vi underhållningen.’ ”

Från skivan kan citeras följande, för att ge en uppfattning om innehållet:

”Brännholm, Brännholm, där har ni grabben som ordnar, spöken auktioner och gungstolarne, far upp till prästgården ska ni få se, allting han ordnar och allting han hinner, ja Brännholm är bäst”.

På datornätets Dutub kan förvisso åtskillig musik återfinnas och avlyssnas, så även med Bröderna Lindqvist; dessvärre dock inte låten Brännholm.

Auktioner och allehanda affärer var alltså Brännholms livsluft. Synnerligast koncentrerade han sig på att från många håll inköpa konkurslager av allehanda beskaftenhet. Så berättas t.ex. allt-

jämt om hur han kom över ett lager kostymer, sydda i Japan och anpassade efter japanska mäns – ofta, jämfört med jamtarna – något smärre kroppsstorlekar. För att få fart på ruljangsen erbjöd Brännholm hugade spekulanter att investera i dylik kostym och med det få en kravatt värd 200 kr; en och annan köpare återkom, under hävdande att kläderna vore i minsta laget, men möttes av svaret: ”Du har ju fått en prima slips för 200 kr, kostymen får du på köpet”. – Lagret slutsåldes.

De auktioner Brännholm arrangerade ägde rum å Borgvattnets festplats Eriksberg. Stundom hade han då Jokkmokks-Jokke (Bengt Djupbäck, 1915-1998) som dragplåster. Det blev vida kända arrangement.

1970 köpte Brännholm den gamla prästgården och gjorde om den till hotell. Redan den första sommaren kom flera tusen personer för att besöka prästgården.

Som kuriosita kan också nämnas att Brännholm, vid Yran 1964, blev utnämnd till jordbruksminister i den jämtländska ministär som då leddes av presidenten Yngve Gamlin.

Så än en gång vissa klarlägganden beträffande Brännholm och spökgungstolen. I en på nätet publicerad artikel betitlad *Kalla kårar i sommarsolen* (SvD den 25 juli 2004) kan utläsas bl.a. följande:

”--- historien [är] att gungstolen tillverkades i Hammerdal 1870 och gick på auktion på 1930-talet. Erik Lindgren, komminister i Borgvattnet, kom senare att för 35 kronor köpa denna stol som han sedermera i det närmaste kastades ur av okända krafter. Lindgren gjorde sig av med den då berömda stolen, som annonserades ut i pressen. Bland spekulanterna fanns Aftonbladet, men högst bjöd en fru Engelbrekt i Solna, som vägrade sälja den vidare till en annan spekulant, Povel Ramel. Senare sålde hon gungstolen på auktion där Borgvattnets lokale kändis, köpmannen och auktionisten Erik Brännholm, tog hem den för 375 kronor. Han fick reklam för stolen, sig själv och prästgården (som han köpte 1970, ’Landets första Gast-Haus’) genom att visa gungstolen i Hylands hörna. Povel Ramel återkom med sin intresseanmälan och fick köpa stolen – till okänt pris.

Åratal senare klagade en nattgäst hos Ramel, besviken över att stolen inte fanns i prästgården. Och efter långa förhandlingar Ramel-Brännholm kom man överens om ett – fortfarande okänt – pris och gungstolen återbördades 1981 till sin plats vid öppna spisen i Borgvattnets prästgård.”

Brännholm bedrev också under många år *bua* eller lanthandeln i Borgvattnet - händelsevis står vid affärens entré i hörnet ut mot landsvägen en trästaty upprest över honom. Verksamheten med lanthandeln har, trots att befolkningen i byn numera inte uppgår till mer än 60 personer (och faktiskt ett levande jordbruk) kunnat fortfara, mycket tack vare bybornas ideella insatser och god köptrohet. För närvarande är det de 2013 från Holland inflyttade **Sandra och Edward van Munster** som driver affären; de idkar också kaféverksamhet i den gamla prästgården.

Självfallet blev det för gilleshemresedagsresenärerna till att besöka bua, där det bestods rikhaltiga möjligheter för dem att över disk ta del av, och investera i, utsökta ostar, direktimporterade från Holland, och av vilka Sandra van Munster utdelade goda smakprov. Åtminstone den dagen torde butikens omsättning i påtaglig grad ha ökat. Det är bara att hoppas att den kan fortleva.

Men det blev till att ta avsked av Borgvattnet. Färden ställdes tillbaka till vägen nr 344, norrut mot Hammerdal, varunder i sakta mak Skyttmon genomförs. Något stopp skedde inte där, men hann ändå byns praktfulla och av rikhaltig snickarglädje präglade träslott beskådas; en följd av att byborna under baggböleriets epok hade vett att behålla sina skogar, själva förädla dessas resurser och få både tillgång till material och medel att uppbygga dessa magnifika hus. En av gårdarna i byn som passerades var Aspnäset. Här föddes 1883 Nikolaus Henriksson; han verkade och levde kvar på gården till sin död 1993, då 109 år gammal och Nordens äldste man. – Om Nikolaus och gården går det att läsa på datornätet (”Nikolaus Henriksson – Nordens äldsta man – Skyttmon”).

Härefter fortsatte turen norrut, men inte ända fram till Hammerdal, utan svängde ekipaget vid Ede av mot vägen E 45, i riktning söderut, mot Häggenås, Lit och stan. Undervägs mot Häggenås passade orlstyrara **Eva Hjelm** på att för deltagarna delge en innehållsrik och intressant exposé över ett par lokala konstnärers liv och verksamhet, nämligen Berta Hansson (1910-1994) och Birgit Ståhl-Nyberg (1928-1982), båda med rötter i Hammerdal.

I trakten av Häggenås gjordes ävenså, utan något stopp, en mindre avstickare ned till Indalsälvens biflöde Härkan och den plats där tidigare den inte obetydliga anläggning Högbroforsen Industri AB med träsliperi förefanns, varav i dagsläget i princip inget återstår att beskåda, annat än den intilliggande något herrgårdsliknande byggnad som torde ha tjänat som bolagsledningens bostad. Om bolaget och dess ledare, Ivar Kreugers bror Torsten Kreuger, den sist nämndes tillkortakommanden med verksamheten samt efterföljande rättsprocesser nämndes också (alltunder ljudande hurrarop för att Sverige klått Schweiz med ett mål mot noll i pågående världsmästerkap i fotboll) en del under bussfärden, vilken slutligen ankom travbanan i stan efter klockan sex e.m., varefter gruppkonferfej vidtog och sällskapet – nu med åtskilligt nytt att lägga i minnets gömslor - upplöstes under största gamman och önsknings om en fortsatt god sommar.

Stefan Halvarsson